

an Calvin,
ste Geref-
ter het be-
s door zijn
verschrik-
Hij in zijn
het kruis)
nauwdeid

samengaan.
i dat Chris-
am in het
agen heeft.
een sprake.
s en boven
chaam kon

i strijd.
een weinig
en of met
nderhavige
len Cate-
te kwelling
was.
s, zou de
schen Leer-
eroepen en
egen onze
ten worden

tidelijk het
eid geacht,
r Bavinck's
ons in dit
n logische
jke vrucht

dig worden
Dr Kuyper
aten, welke
der vertoo-

n Leerboek
typer ware

s klip, de

geen kans
per en Ba-
r trouwens
k zijn wel
en laatste
andere man-

verwerken

heid om de

de kerken

gespatieerd
cht trekken

en.

grond. —

— Schoo-

mis niet

ideneuwen

t de moete

de het kerk-

, doch voor

an minder

den in de

onze kerken

endien zien

bed van de

het psalm-

l verdwijnt.

engenoemd

n overheer-

rijke kerklied

is de Groote

n daarvoor

het lied der

was de taal

het Latijn,

oor de niet-

enis geheel

religieus aard, die hij processies enz. werden
gezongen, verre en verre bij de psalmen achter-
staan en zelfs werden deze liederen niet in den
eeredienst opgenomen. Ook in dit opzicht heeft de
reformatie een grooten omkeer teweeggebracht, en
inzonderheid is het aan Calvin te danken, dat het
psalmgezing weer in eere is hersteld.

C. De kerken der Hervorming.

Luther naast psalmen ook hymnen. —
Het Lutheranisme rijk aan Christelijke
dichters. — Zwinglitegengezang in den
eeredienst. — Calvin voert psalmge-
zing in. — Berijmt ook zelf. — Is de
vader van de „Eenige Gezangen“. —
Door Lobwasser in het Duitsch ver-
taald. — Puriteinen wilden psalmen
onberijmd zingen. — Onder Koningin
Elisabeth ook hymnen in Engeland.

In de reformatie van het kerkgezing, welke leidde
tot het gezang der gemeente, is Luther, die zelf
een machtig en aangrijpend volksdichter was, voor-
opgegaan. Hij gaf echter in het nieuwe gezangboek
voor de gemeente niet alleen enkele uitgelezen
psalmen, maar ook andere liederen, deels lofzangen
aan het Oude en Nieuwe Testament ontleend, deels
vrije liederen, waarbij hij vooral gebruik maakte
van den hymnenschat der oude kerk. Dit hing
wel saam met zijn opvatting van Col. 3:16, dat
met de *psalmi* hier bedoeld waren de psalmen, met
ymni de andere lofzangen van Oud en Nieuw Testa-
ment, met *psalmi* de liederen, die „man ausser der
Schrift an Gott singet, welche man täglich machen
kann“. Later is deze gezangenbundel nog zeer uit-
gebreid. De Lutherse kerk is rijk geweest aan
Christelijke dichters (zoals Gerhard, Gellert e.a.)
die voor den Lutherse gezangenbundel de kos-
telijke bijdragen op het gebied van de Christelijke
poëzie hebben geleverd. In de gereformeerde kerken
was Zwingli tegen elk gezang in den eeredienst
en zoowel te Zürich als in de andere Duitsch-
Zwitserse kerken, die onder zijn invloed stonden,
vond aanvankelijk geen gemeentezang plaats. Cal-
vin heeft daarentegen veel beter dan Zwingli de
grootste betekenis van den gemeentezang ingezien¹⁾
en daarom van meet af op de invoering van het
psalmgezing in de gemeente aangedrongen. Toen
hij predikant was bij de Franse gemeente te
Straatsburg, heeft hij dan ook terstond het psalm-
gezing ingevoerd, daarbij gebruik makende van
de psalmberijming van Clément Marot, waaraan
hij zelf nog enkele psalmen, die onberijmd waren
gebleven, heeft toegevoegd, welke arbeid later door
Beza is voortgezet, totdat de geheele psalmbundel
in rijm was gebracht. De melodieën bij deze Psal-
men werden geleverd door Maître Bourgeois en
Maître Pierre te Genève. Het is wel aan Calvin
te danken, dat de psalmodie in de gereformeerde
kerken de voornaamste plaats heeft ingenomen. Al
verbiedt Calvin niet uitdrukkelijk om gezangen te
zingen, hij neemt toch een ander standpunt in dan
Luther, want hij stelt de psalmen veel hooger,
omdat ze door den Heiligen Geest geïnspireerd zijn.
Men moet, zegt hij, in zijn Epistre au Lecteur voor
de Psalmberijming niet alleen chants honnestes heb-
ben in den eeredienst, maar ook saintes. „Or ce
quedit S. Augustin est vray, que nul ne peut
chanter choses dignes de Dieu, sinon qu'il ait receu
d'iceluy: parquoy quand nous aurons bien circuy
par tout pour chercher ça et là, nous ne trouverons
meilleures chansons ne plus propres pour ce faire
que les Pseaumes de David; lesquels le saint Es-
prit luy a dictz et faitz. Et pourtant, quand nous
les chantons, nous sommes certains que Dieu nous
met en la bouche les paroles, comme si luy-mesmes
chantoit en nous pour exalter sa gloire“²⁾ Toch
heeft Calvin zich niet alleen beperkt tot de Psal-
men; in zijn uitgave te Straatsburg komen ook voor
een berijming van de Wel des Heeren, van het
Onze Vader en van het Apostolische symbool, be-
nevens den lofzang van Simeon, die na het Avond-
maal gezongen werd³⁾. In andere gereformeerde
kerken heeft men hieraan later nog de lofzangen van
Zacharia en Maria toegevoegd. Zoo is in de Gere-
formeerde kerken het psalmboek, zij het dan al
vermeerdert met deze berijming van de Wet,
het Onze Vader en het Geloofssymbool en enkele
Nieuw Testamentische lofzangen het officiële ge-
zangboek der kerk geworden. Bij de gereformeerde
kerken in Frankrijk was alleen de psalmodie in
gebruik; al komt in de acte der Franse Synodes
geen enkele bepaling over het psalmgezing voor, of
een uitspraak, dat alleen de psalmen mochten ge-
zongen worden, vast staat dat alleen de psalm-
bundel van Genève werd gebruikt. In de niet-
Fransch sprekende landen werd de psalmberijming
van Marot en Beza vertaald en ingevoerd. Zoo ge-
schiedde voor de Gereformeerde kerken in Duitsch-
land door de vertaling van Lobwasser in 1573, en de
Duitsch sprekende Cantons in Zwitserland, die aan-
vankelijk onder Zwingli's invloed van den gemeen-
tezing niet hadden willen weten, voerden nu succes-

¹⁾ Zoals blijkt uit hetgeen Calvin in zijn Epistre au Lecteur
voor de Psalmberijming geschreven heeft.

²⁾ In zijn Epistre au Lecteur, Calvin Opera ed. Baum,
Cunitz, Rouss. t. VI p. 170, 171.

³⁾ In de editie van 1545 staat in het Avondmaalformulier:
Les graces finies, on chante la cantique de Simeon: Main-
tenant Seigneur Dieu; Calv. Opera ed. Baum, Cunitz, Rouss
t. VI p. 199.

sievelijk in het begin der 17e eeuw deze psalm-
berijming van Lobwasser in. Wat Schotland betreft,
werd reeds in de liturgie van John Knox het zingen
van de psalmen voorgeschreven, doch in The first
and second Book of Discipline komt geen bepaling
voor, dat alleen de psalmen mogen gezongen wor-
den. Eerst op de Westminster Synode, waaraan ook
de Schotsche kerken deelnamen, werd de uitspraak
gedaan, dat alleen de psalmen zouden gezongen
worden. Zelfs wilden de strenge puriteinen in Eng-
land nog verder gaan en aangezien een psalmberij-
ming toch weer menselijk werk was, wilden ze,
dat de psalmen onberijmd zouden worden gezongen.
In Engeland zelf was het aan den invloed van het
Calvinisme te danken, dat onder Koning Eduard
het psalmgezing werd ingevoerd; aanvankelijk zong
men ook hier alleen de psalmen, maar onder de re-
gering van Koningin Elizabeth begon men aan de
psalmen enkele hymnen toe te voegen, voor een
deel aan den ouden hymnenschat der kerk ontleend,
later werd het aantal hymnen steeds meer uitge-
breid. In de gereformeerde kerken in Hongarije en
Polen werd de psalmberijming van Genève met de
melodieën overgenomen, maar daarnaast had men
ook „gezangen“. In de Boheemsche kerk had men
aanvankelijk alleen een liederenbundel; het was
wel aan den invloed van het Calvinisme in deze
kerk te danken, dat later daarnaast ook de psalmen
in den eeredienst een plaats kregen.

Hier breken wij af.

Een volgend maal over de Nederlandsche kerken.

— Gereformeerde beginselen. V. (Slot).

Tenslotte nog iets over de hoofdbronnen, waaruit
volgens de publikatie van den Senaat in 1895, de
Gereformeerde beginselen kunnen worden gekend.
Er worden er vier genoemd.

1. die beschouwing over de Heilige
Schrift en die uitlegging van haar inhoud,
waarvan de Belijdenisschriften der Gerefor-
meerde kerken ons getuigenis geven. Hier komen
nog bij; maar als bron van tweeden rang: de
Liturgische Formulieren, de Kerkenor-
deningen en andere synodale beslissingen, de
dogmatische consensus van haar kumdigste
woordvoerders.

2. polemische geschriften met name te-
genover de Roomschen, de Anabaptisten, de Liber-
tijnen, de Socinianen, de Lutherse, de Arminianen,
de School van Saumur, de Independenten, de
Cartesianen, de Coccejanen en de Spinozisten.

3. de historie van de Calvinistische
kerken en volkeren en in verband daarmee
a. de beschrijving van toestanden en gewoon-
ten onder invloed van het Calvinisme ontstaan
b. de beschrijving van het leven van Calvinisti-
sche mannen en vrouwen.

4. wat het Calvinisme op wetenschappelijk en
aesthetisch gebied (met name in de poëzie) heeft
geproduceerd.

Overziet men nu deze opgave van bronnen, dan
valt op, dat telkens als bron wordt genoemd de
beschrijving van dit of van dat. Zelfs wordt
als hoofdbron niet aangegeven de Heilige Schrift,
maar: die beschouwing en uitlegging van
haar, welke in de Geref. belijdenisschriften is uitge-
drukt. Hieruit volgt, dat de bronnen reeds een
min of meer gereeden vorm moeten hebben, zekere
formuleering moeten bieden, willen ze voor de Ge-
reformeerde beginselen te gebruiken zijn. En hierna
volgt weer, dat hierbij wordt teruggekeerd naar
de opvatting van Gereformeerde beginselen als be-
ginselen van onderwijs.

Vervolgens kan men uit deze vermelding van
bronnen zien, dat de bronnen voor de theologie
rijklijk vloeien maar wat de andere wetenschappen
betreft vrij schaarsch zijn. Bovendien staan de
beschrijving van toestanden en zeden onder in-
vloed van het Calvinisme gevormd en biografieën
van Calvinistische mannen en vrouwen als bronnen
in waarde ver beneden de belijdenisschriften. En
wat het Calvinisme buiten de theologie om weten-
schappelijk heeft gepresteerd is betrekkelijk gering,
omdat het onderwijs in die andere vakken aan onze
landshoogescholen bijna van meet af onder de dik-
tatuur van het Humanisme stond. Waar is onze Cal-
vinistische filosofie, waar ons Calvinistisch staats-
recht, waar onze Calvinistische natuurwetenschap?
Sinds de oprichting der Vrije Universiteit wordt
hieraan gearbeid, maar van vroeger is ons niet
zoo heel veel overgeleverd. Daarom moeten teite-
lijk die bronnen van de Gereformeerde beginselen
— men vergeve ons de beeldspraak — nog gepro-
duceerd worden.

Elke voorstelling alsof men reeds spoedig een
formuleering van Gereformeerde beginselen voor
heel de wetenschap kan tegemoetzien, dient als een
illusie te worden afgewezen.

Er moet eerst nog veel en hard, tot in het zweet
des aanschijns toe gewerkt worden.

Gelukkig echter, dat achter de reflexieve Gere-
formeerde beginselen, hier bedoeld, de intuïtieve
werken.

Anders zou het er treurig uitzien.

Het zijn de gereformeerde voelers, welke ook
bij de beoefening der wetenschap en niet alleen
in het dagelijksch leven, behooren te worden uit-
gestoken.

— „Bindend advies“. II.

Om de betekenis van het kerkelijk advies te
bepalen, hebben we de Kerkenorde, in deze de beste
autoriteit, zelf laten spreken.

En wat bleek?

Dat advies niet gebruikt wordt in den zin van
een raad, welken men ter harte kan nemen, maar
ook ter zijde kan leggen.

Met een advies in independentistischen zin heeft
deze uitdrukking in onze Kerkenorde alzo niets
gemeen.

Ge kunt als ge in moeilijke omstandigheden
verkeert, den raad van een vriend inwinnen; maar
gij blijft altoos vrij om hem op te volgen of niet.
Zoo dachten de Independenten ook over het ker-
kelijk advies.

Maar de Gereformeerde Kerkenordeningen niet.

Wanneer een plaatselijke kerk een Dienaar des
Woords verkiest zonder „advies van de Classe“
is zulk een verkiezing onwettig.

Wanneer Dienaren des Woords hun dienst voor
een tijd onderlaten zonder „advies des kerkeraads“
plegen zij desertie en moeten als deserteurs behan-
deld.

Wanneer ergens een kerk tot openbaring zou
worden gebracht zonder „advies der Classe“, kan
deze niet als Gereformeerde kerk worden erkend.

Wanneer iemand zou worden afgesneden zonder
„advies der Classe“ zou die afsnijding ongedaan
moeten worden gemaakt.

Zoo zouden we kunnen voortgaan.

Advies is in den kerkrechtelijken zin altijd een
bindend besluit.

De Kerkenorde wijst dit onomstootelijk uit.

Slechts één geval schijnt hierop een uitzondering
te maken en wel artikel 42, dat bepaalt: „waar
in een kerk meer Predikanten zijn dan één, zul-
len ook zij, die niet volgens het voorgaande arti-
kel afgevaardigd zijn, in de Classe mogen verschij-
nen en adviseerende stem hebben.“

Met adviseerende stem is hier natuurlijk bedoeld
dat zij in de Classe mogen spreken, maar dat hun
stem in geen enkel opzicht beslissend is.

Adviseerende stem staat hier tegenover keurstem.
Daaruit mag echter niet gekonkludeerd, dat in
onze officiële kerkelijke taal advies evenzeer een
niet bindend karakter draagt.

Want men lette even op de geschiedenis van dit
artikel.

De tegenwoordige redaktie dateert eerst van
1905.

Vóór dien tijd stond „adviseerend“ er niet in.

Hier wordt deze term dan ook gebezigd in af-
wijking van het doorlopende kerke-
lijke spraakgebruik.

En om misverstand af te snijden, zou het dunkt
ons overweging verdienen om bij de eerste de
beste herziening van onze Kerkenorde dit artikel
even onder handen te nemen.

„Adviseerend“ behoort o.i. hier door een woord
vervangen, waarin „advies“ niet ten grondslag ligt.
Niemand moet zich op dit artikel kunnen be-
roepen om het bindend karakter van het kerkelijk
advies te betwisten.

Ook dit raampje, waardoor het Independentisme
zou kunnen binnenklimmen, moet stevig gesloten.

— Statistiek van uitgebrachte beroepen in 1929.

Een van onze lezers zendt ons een statistiek
van de beroepen, welke in onze Kerken in het jaar
1929 op predikanten en kandidaten zijn uitgebracht.
Wij stellen dezen arbeid, waaraan waarlijk geen
geringe moeite is verboden, zeer op prijs.

Reeds eer wezen we erop, dat de kerkelijke statis-
tiek onder ons nog niet die plaats inneemt, waarop
ze aanspraak heeft.

Al mag naar statistischen maastaf niet de geeste-
lijke welstand in onze kerken worden gemeten, toch
zegt deze voor den geestelijken welstand wel iets.

Van hooge waarde zou het b.v. zijn, indien onder
ons een statistisch kerkelijk centraal-bureau kon
worden gevormd, waar allerlei gegevens werden bij-
eengezameld, b.v. hoeveel er zich uit andere ker-
ken bij onze kerk voegden, welk percentage daarvan
op rekening mag worden gesteld van den zegen op
den evangelisatie-arbeid, hoeveel er met de ge-
meenschap onzer kerken braken, met hoeveel onze
kerken worden vermeerderd door den doop en met
hoeveel verminderd door overlijden, hoeveel er
kwamen tot belijdenis des geloofs en op welken
leeftijd, hoeveel er door onze kerken werd opge-
bracht voor gespecificeerde doeleinden enz.

Indien het geestelijk belang hiervan werd gevoeld,
zou dit kerkrechtelijk zeer wel te regelen zijn.

Konden we slechts zoover komen, dat hiervoor
in elke classis een korrespondent werd aangesteld,
die ons de gegevens verschafte, dan zou ons blad
gaarne bereid zijn het overige werk op zich te
nemen.

Wij spreken deze gedachte nogmaals uit, omdat
ideeën zich gewoonlijk eerst door herhaling plegen
baan te breken.

Intusschen zijn wij onzen geachten lezer ten
zeerste dankbaar voor wat hij presteerde.

Hij blijkt de ware statistische ader te bezitten.
Mocht hij misschien zulke statistieken over de
laatste vijf, liever nog over de laatste tien jaren
hebben opgesteld, dan zal hij ons verplichten, wan-
neer wij ook die van hem mogen ontfangen.